

❖ مشخصات ظاهری چک‌های جدید

- رنگ این چک‌ها بنفش است.
- در چک‌های جدید شناسه یکتای ۱۶ رقمی در سمت چپ بالای هر برگ چک دیده می‌شود. همچنین بارکد نیز بر روی هر برگ چک چاپ می‌شود.
- درج عبارت «کارسازی این چک منوط به ثبت صدور، دریافت و انتقال آن در سامانه صیاد (پیچک) است.»

❖ الزامات قانونی چک‌های جدید

تمام صادرکنندگان، انتقال‌دهندگان و ذینفعان چک، ملزم به رعایت موارد زیر می‌باشند:

- لزوم ثبت تمام چک‌های جدید در سامانه صیاد (پیچک)، هنگام ثبت، تایید و انتقال
- ممنوعیت دارندگان چک برگشتی رفع سوء اثر نشده، از صدور چک جدید و ثبت آن در سامانه صیاد (پیچک)
- لزوم صدور چک در وجه ذینفع مشخص و ممنوعیت صدور آن در وجه حامل
- جایگزینی پشت‌نویسی چک‌های طرح جدید از طریق ثبت انتقال در سامانه صیاد (پیچک)

ثبت، صدور و انتقال چک در سامانه صیاد (پیچک)

- ابزارهای دسترسی به سامانه صیاد (پیچک):

1. اینترنت بانک، موبایل بانک و تارنمای بانک

امکان دسترسی به ابزار فوق را کاربر می‌بایست از بانک خود درخواست کند. کاربر می‌تواند فرآیندهای ثبت، تایید و انتقال چک در سامانه صیاد (پیچک) را از طریق ابزار یاد شده صورت دهد. لازم به ذکر است، امکان ثبت چک صرفاً از طریق بانک صادرکننده آن دسته چک امکان‌پذیر می‌باشد. این در حالی است که سایر فرآیندها از قبیل تایید و یا انتقال چک هر یک از بانک‌ها توسط ابزار فوق امکان‌پذیر بوده و نیازی به یکسان بودن بانک کاربر با بانک صادرکننده آن چک (که لزوماً متعلق به آن شخص نیست) نمی‌باشد.

2. برنامه‌های موبایلی حوزه پرداخت:

- با توجه به در دسترس بودن برنامه‌های حوزه پرداخت، خدمات پرکاربرد از قبیل امکان ثبت چک (متعلق به هر یک از بانک‌ها)، تایید چک (چکی که کاربر به عنوان ذی‌نفع قصد دریافت آن را دارد و نیاز است تا پیش از دریافت فیزیک چک، مندرجات آن را استعلام کرده و با فیزیک چک تطبیق دهد) و همچنین انتقال چک، توسط برنامه‌های یاد شده ارائه می‌شوند. لازم به ذکر است، نیازی به انجام هیچ اقدامی از جانب بانک، برای دسترسی به برنامه‌های یاد شده وجود نداشته و افراد می‌توانند برنامه‌های فوق را دانلود و استفاده کنند. همچنین خاطر نشان می‌سازد، برنامه‌های حوزه پرداخت صرفاً امکان ارائه خدمت به مشتریان حقیقی و حساب‌های انفرادی را دارا می‌باشند. مراجعه به سامانه صیاد (پیچک) از طریق برنامه‌های موبایلی حوزه پرداخت برای ثبت، تایید یا انتقال چک صرفاً باید از طریق تلفن همراهی که سیم‌کارت آن متعلق به خود شخص است، انجام شود.
- (مجموعه برنامه‌های قابل استفاده در این حوزه از طریق وبسایت شرکت شبکه الکترونیکی پرداخت کارت (شاپرک) به نشانی www.shaparak.ir قابل دریافت و نصب می‌باشد).

– فرایندهای مرتبط با چک در سامانه صیاد (پیچک):

1. ثبت چک:

پس از درج مندرجات چک در برگ آن، صادر کننده به یکی از ابزارهای دسترسی به سامانه صیاد (پیچک) مراجعه کرده و سپس اقدام به ورود اطلاعات چک و اطلاعات هویتی ذینفع/ذینفعان می‌کند. لازم به ذکر است این مرحله به عنوان ثبت اولیه چک تلقی شده و ثبت نهایی چک در سامانه صیاد (پیچک) مستلزم تایید دریافت چک توسط ذینفع آن است.

خلاصه اقدامات مذکور به شرح زیر است:

- ثبت مندرجات شامل تاریخ سررسید، مبلغ، اطلاعات هویتی ذینفع و بابت در برگ چک
- مراجعه به یکی از ابزارهای دسترسی به سامانه صیاد (پیچک)

- احراز هویت

- احراز هویت در اینترنت بانک و برنامه موبایلی بانک، پس از دریافت نام کاربری و رمز عبور این برنامه‌ها انجام می‌شود.

- احراز هویت در برنامه‌های موبایلی حوزه پرداخت یکی از مراحل «ثبت چک» است و از طریق ورود اطلاعات یکی از کارت‌های بانکی فرد صادرکننده چک توسط همان بانکی که دسته چک وی را صادر کرده است، انجام می‌شود.

- احراز هویت در بانک‌های عامل طبق روال‌های موجود انجام می‌شود.

- ورود مندرجات چک در سامانه صیاد (پیچک)

- تایید و ثبت اولیه چک

2. استعلام و تایید دریافت چک (توسط ذینفع)

با توجه به اینکه ثبت نهایی چک منوط به استعلام و تطبیق مندرجات برگ چک با اطلاعات ثبت شده در سامانه صیاد (پیچک) می‌باشد، گیرنده چک با در دست داشتن برگ چک اقدامات زیر را صورت خواهد داد:

- مراجعه به یکی از ابزارهای دسترسی به سامانه صیاد (پیچک) (لزومی به یکسان بودن ابزار مورد استفاده توسط صادرکننده و تاییدکننده چک وجود ندارد)

- احراز هویت

- احراز هویت در اینترنت بانک و برنامه موبایلی بانک، پس از دریافت نام کاربری و رمز عبور این برنامه‌ها انجام می‌شود.

- احراز هویت در برنامه‌های موبایلی حوزه پرداخت یکی از مراحل استعلام و تایید دریافت چک است و از طریق ورود اطلاعات یکی از کارت‌های بانکی متعلق به ذینفع چک انجام می‌شود.

- احراز هویت در بانک‌های عامل طبق روال‌های موجود انجام می‌شود.

- استعلام و تطبیق مندرجات برگ چک شامل تاریخ سررسید، مبلغ، اطلاعات هویتی ذینفع و بابت

- تایید یا رد چک براساس انطباق یا عدم انطباق مندرجات

○ در صورت تایید چک: چک در وضعیت ثبت نهایی تلقی می‌شود و قابلیت نقد شدن در سررسید را خواهد داشت.

○ در صورت رد چک: ذینفع ضمن انتخاب حداقل یکی از دلایل مندرج در سامانه، می‌بایست فیزیک چک را به صادرکننده/انتقال دهنده عودت دهد.

3. انتقال چک

در قانون جدید چک پشت‌نویسی با درج اطلاعات مربوطه در سامانه صیاد (پیچک) جایگزین شده است. براین اساس، مراحل زیر توسط انتقال دهنده چک می‌بایست انجام گیرد:

- مراجعه به یکی از ابزارهای دسترسی به سامانه صیاد (پیچک)
- احراز هویت
- احراز هویت در اینترنت‌بانک و برنامه موبایلی بانک، پس از دریافت نام کاربری و رمز عبور این برنامه‌ها انجام می‌شود.
- احراز هویت در برنامه‌های موبایلی حوزه پرداخت، یکی از مراحل انتقال چک است و از طریق ورود اطلاعات یکی از کارت‌های بانکی متعلق به ذینفع چک انجام می‌شود.
- احراز هویت در بانک‌های عامل طبق روال‌های موجود انجام می‌شود.
- ورود شناسه صیادی برگ چک متعلق به انتقال دهنده در سامانه صیاد (پیچک)
- ورود اطلاعات مربوط به قلم اطلاعاتی بابت و هویت ذینفع جدید چک (انتقال‌گیرنده)
- تایید و ثبت اولیه انتقال چک

4. استعلام وضعیت اعتباری صادرکننده چک

امکان استعلام وضعیت اعتباری صادرکننده چک از طریق ورود شناسه ۱۶ رقمی صیادی برگ چک در سامانه صیاد وجود دارد. علاوه بر ابزارهای دسترسی به سامانه صیاد (پیچک)، خدمت مذکور از طریق روش‌های قابل دریافت می‌باشد:

۱- پورتال بانک مرکزی

از طریق مراجعه به پایگاه اطلاع‌رسانی این بانک به نشانی www.cbi.ir و با مراجعه به صفحه استعلام وضعیت اعتباری چک صیادی، از طریق ارسال شناسه استعلام 16 رقمی مندرج در چک‌های صیادی، نسبت به وضعیت اعتباری کلی صادرکننده چک از نظر تعداد و مبلغ چک‌های برگشتی رفع سوء اثر نشده نزد شبکه بانک مطلع شوند. لازم به ذکر است، این اطلاعات در قالب دسته‌بندی‌هایی که شرح جزئیات آن‌ها در تارنمای این بانک موجود است، ارائه می‌شود.

۲- سامانه پیامکی ۷۰۱۷۰۱

سامانه پیامکی ۷۰۱۷۰۱ امکان استعلام وضعیت اعتباری کلی شخص صادرکننده چک، از نظر تعداد و مبلغ چک‌های برگشتی رفع سوء اثر نشده، نزد شبکه بانکی را فراهم می‌سازد.

5. استعلام وضعیت چک (صادرکننده-دارنده چک)

شخص صادرکننده چک، قادر به مشاهده وضعیت و مندرجات چک ثبت شده در سامانه صیاد-پیچک (پیش از تایید ذینفع) با استفاده از شناسه صیادی برگ چک مذکور خواهد بود.

6. استعلام وضعیت چک (ذینفع)

ذینفع یا دارنده چک با شناسه صیادی و شماره ملی خود قادر به مشاهده وضعیت و مندرجات چک ثبت شده در سامانه صیاد (پیچک) می‌باشد.

❖ نحوه وصول چک‌های ثبت شده در سامانه صیاد (پیچک)

مالک نهایی چک (آخرین ذی‌نفع چک) در تاریخ سررسید آن، با مراجعه به شعبه هر کدام از بانک‌های کشور می‌تواند نسبت به وصول مبلغ چک اقدام کند. بدین ترتیب بانک موظف خواهد بود پس از انجام استعلام‌های لازم از سامانه صیاد (پیچک)، نسبت به مالکیت شخص ذی‌نفع (شخصی که وجه چک به حساب ایشان واریز خواهد شد) اطمینان حاصل کرده و سپس اقدامات لازم را در این خصوص صورت دهد. در صورت کسری حساب صادرکننده (شخصی که چک در ابتدا متعلق به او بوده است) می‌تواند مبلغ موجود در آن حساب را طلب کرده و همچنین خواهان پرداخت مبلغ کسری چک از محل مبالغ موجود در سایر حساب‌های انفرادی ریالی صاحب حساب در همان بانک (به ترتیب اعلامی توسط بانک مرکزی) شود.

همچنین مطابق قانون جدید چک تمام حساب‌های صادرکننده چک در تمام بانک‌ها و موسسات اعتباری به میزان مبلغ کسری چک پس از گذشت 24 ساعت از ثبت غیرقابل پرداخت بودن (ثبت برگشت چک) به ترتیب اعلامی از سوی بانک مرکزی مسدود خواهد شد.

❖ نحوه برگشت زدن چک و دلایل برگشت چک

بانک در موارد زیر، مجاز به پرداخت وجه چک نبوده و با درخواست دارنده چک، موظف به ثبت غیرقابل پرداخت بودن چک در سامانه یکپارچه بانک مرکزی و صدور گواهی نامه عدم پرداخت متضمن کد رهگیری مطابق شرایط و تشریفات مقرر در قانون می‌باشد.

- عدم کفایت موجودی حساب جاری و عدم امکان تأمین وجه چک از محل سایر حساب‌های صادرکننده چک در همان بانک به شرح مندرج در ضوابط ابلاغی بانک مرکزی
- عدم انطباق امضای مندرج در چک با نمونه امضای معرفی شده توسط مشتری یا وکیل/نماینده قانونی وی در حدود عرف بانکداری
- تشخیص اختلاف در مندرجات برگه چک در چارچوب قوانین و مقررات مربوط
- صدور دستور عدم پرداخت توسط صادرکننده یا ذینفع یا قائم مقام قانونی آنها، در چارچوب ماده (14) قانون
- بسته بودن حساب جاری یا انسداد بخشی از/تمام موجودی آن از جمله به موجب قانون، دستور مرجع قضایی یا به دستور مشتری و عدم امکان تأمین وجه چک از محل سایر حساب‌های صادرکننده چک در همان بانک به گونه‌ای که امکان پرداخت وجه چک به طور کامل میسر نباشد
- قلم خوردگی در متن چک (در صورت فقدان ظهرنویسی مرتبط با تصحیح قلم خوردگی)
- عدم انطباق مندرجات برگه چک با مندرجات ثبت شده در سامانه صیاد (پیچک)
- سایر موارد به موجب قوانین و مقررات موضوعه

لازم به تاکید است در صورت تحقق موارد فوق، بانک مکلف است به درخواست دارنده چک، فوراً غیر قابل پرداخت بودن آن را در سامانه یکپارچه بانک مرکزی ثبت کند و با دریافت کد رهگیری و درج آن در گواهینامه عدم پرداخت، علت یا علل عدم پرداخت را صریحاً قید و آن را امضاء، مهر و به متقاضی (دارنده چک) تسلیم کند.

در گواهینامه عدم پرداخت باید هویت و نشانی کامل صادرکننده و دارنده چک، کد رهگیری دریافت شده از سامانه یکپارچه بانک مرکزی، مهر بانک و شخص حقوقی و وضعیت مطابقت یا عدم مطابقت امضای چک و نمونه امضای موجود در بانک درج شده باشد، در غیر این صورت در مراجع قضائی و ثبتی به آن ترتیب اثر داده نمی‌شود.

دارنده چک برگشتی با در دست داشتن گواهینامه عدم پرداخت، می تواند به دفاتر خدمات الکترونیک قضایی قوه قضائیه رفته و درخواست صدور اجراییه از دادگاه صالح را کند. دادگاه با بررسی متن چک و احراز سه شرط مذکور در ماده (23) قانون صدور چک (1- وصول وجه آن منوط به تحقق شرطی نشده باشد؛ 2- در متن چک قید نشده باشد که چک بابت تضمین انجام معامله یا تعهدی است؛ و 3- گواهی عدم پرداخت به دلیل موضوع ماده 14 صادر نشده باشد. به این معنا که صادرکننده یا ذینفع چک اعلام نکرده باشد که چک مفقود یا سرقت یا جعل شده است و یا اینکه از طریق کلاهبرداری یا خیانت در امانت یا جرائم دیگر به دست نیامده باشد) اجرائیه را صادر می کند.

از تاریخ ابلاغ اجرائیه، ۱۰ روز به صادرکننده چک برگشتی مهلت داده می شود که مطالبات خود را پرداخت کند یا با موافقت دارنده ترتیبی برای پرداخت آن بدهد یا مالی را معرفی کند، در غیر این صورت، حسب درخواست دارنده چک، مطابق قانون «نحوه اجرای محکومیت های مالی» اقدام خواهد شد.

❖ نحوه رفع سوء اثر چک

طبق قانون جدید چک، در هر یک از موارد زیر، بانک مکلف است مراتب را در سامانه یکپارچه بانک مرکزی اعلام کند تا فوراً و به صورت برخط از چک رفع سوء اثر شود:

الف - واریز کسری مبلغ چک به حساب جاری نزد بانک محال علیه و ارائه درخواست مسدودی که در این صورت بانک مکلف است ضمن مسدود کردن مبلغ مذکور تا زمان مراجعه دارنده چک و حداکثر به مدت یک سال، ظرف مدت سه روز واریز مبلغ را به شیوه ای اطمینان بخش و قابل استناد به اطلاع دارنده چک برساند.

ب - ارائه لاشه چک به بانک

ج - ارائه رضایت نامه رسمی (تنظیم شده در دفاتر اسناد رسمی از دارنده چک یا نامه رسمی از شخص حقوقی دولتی یا عمومی غیردولتی دارنده چک به بانک

د - ارائه نامه رسمی از مرجع قضائی یا ثبتی ذی صلاح مبنی بر اتمام عملیات اجرائی در خصوص چک به بانک

ه - ارائه حکم قضائی مبنی بر برائت ذمه صاحب حساب در خصوص چک به بانک

و- سپری شدن مدت سه سال از تاریخ صدور گواهینامه عدم پرداخت مشروط به اینکه در خصوص چک مورد نظر دعوای حقوقی یا کیفری در دادگاه ها و مراجع قضایی طرح نشده باشد.

❖ محدودیت های دارندگان چک برگشتی

در قانون جدید چک، بعد از ثبت غیرقابل پرداخت بودن یا کسری مبلغ چک در سامانه یکپارچه بانک مرکزی، این سامانه مراتب را به صورت برخط به تمام بانک‌ها و مؤسسات اعتباری اطلاع می‌دهد. پس از گذشت بیست و چهار ساعت، تمام بانک‌ها و مؤسسات اعتباری حسب مورد مکلفند تا زمانی که از چک برگشتی رفع سوء اثر نشده است، محدودیت‌های زیر را نسبت به صاحب حساب و امضاکننده چک برگشتی اعمال کنند:

الف- عدم امکان افتتاح هرگونه حساب و صدور کارت بانکی جدید؛ حتی صدور المثنی/ تمدید تاریخ اعتبار کارت/ کارت اعتباری و تسهیلات خرد

ب- مسدود شدن وجوه تمام حساب‌ها و کارت‌های بانکی و هر مبلغ متعلق به صادرکننده که تحت هر عنوان نزد بانک‌ها یا مؤسسات اعتباری موجود است به میزان کسری مبلغ چک و به ترتیب اعلامی از سوی بانک مرکزی؛

ج- عدم پرداخت هرگونه تسهیلات بانکی یا صدور ضمانت‌نامه‌های ارزی یا ریالی؛

د- عدم گشایش اعتبار اسنادی ارزی یا ریالی.

❖ موارد منع اعطای دسته چک به اشخاص

- اعطای دسته چک به مشتریان زیر ممنوع است:
- اشخاص ورشکسته؛
 - اشخاص معسر از پرداخت محکوم به؛
 - اشخاص دارای چک برگشتی رفع سوء اثر نشده؛
 - وکیل/نماینده صادرکننده (امضاءکننده) چک برگشتی (رفع سوء اثر نشده) از طرف اشخاص صاحب حساب در چارچوب قانون؛
 - اشخاصی که بنا به رأی قطعی مراجع قضایی حسب مفاد قوانین مربوط از جمله موارد مقرر در قانون، به محرومیت از داشتن دسته چک محکوم شده‌اند؛
 - اشخاصی که حساب جاری آن‌ها به دلایل قانونی یا حسب تصمیم مرجع قضایی مسدود شده و برداشت از آن ممنوع است؛ به استثنای مواردی که صرفاً بخشی از موجودی حساب جاری مشتری مسدود شده و برداشت مابقی موجودی حساب جاری وی امکان پذیر است؛
 - اشخاص ورشکسته، معسر از پرداخت محکوم به یا دارای چک برگشتی رفع سوء اثر نشده که به وکالت یا نمایندگی از طرف صاحب حساب اعم از شخص حقیقی یا حقوقی اقدام به اخذ دسته چک می‌کنند؛

- شخصی که کمتر از مجموع تعداد برگه‌های آخرین دسته چک اعطایی به وی، به بانک ارائه و یا تعیین تکلیف شده باشد.

- مشتریانی که از پذیرش الحاقیه جدید به قرارداد افتتاح حساب جاری استنکاف کنند.